

FIRAT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

FIRAT UNIVERSITY JOURNAL OF THE FACULTY OF THEOLOGY

Sayı: 29/2 (Aralık / December 2024), 171-193

Arap Atasözlerinde Hayvan İmgeleri: Göstergibilimsel Bir Çalışma

Animal Imagery in Arabic Proverbs: A Semiotic Study

Ebrar AYYILDIZ

Arş. Gör., Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı

Rsch Asst, Kafkas University, Faculty of Science and Letters, Department of Arabic
Language and Literature, Kars/Türkiye

ebrar96varol@gmail.com

orcid.org/0000-0003-4691-4601

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İşlem Süreci / Article Processing

Geliş Tarihi / Date Received: 18 Temmuz/July 2024 Kabul Tarihi / Date Accepted: 19 Kasım/November 2024

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık/December 2024 Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/December

Atıf / Cite as

Ayyıldız, Ebrar. "Arap Atasözlerinde Hayvan İmgeleri: Göstergibilimsel Bir Çalışma". *Firat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29/2 (Aralık 2024), 171-193.

DOI: <https://doi.org/10.58568/firatilahiyat.1518622>

İntihal / Plagiarism

Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Ebrar Ayyıldız).

Yayıncı / Published by

Firat Üniversitesi/ Firat University

Lisans Bilgisi / License Information

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Animal Imagery in Arabic Proverbs: A Semiotic Study

Abstract: Proverbs are usually formed on the basis of experience, observation and wisdom, are considered an important part of cultural heritage and are often used as short and concise expressions. Proverbs have an important place in Arabic language and culture. Arabic proverbs are an important element reflecting the mindset, way of life, moral values and cultural heritage of the Arab society. These proverbs are usually short and concise expressions that reflect the common experiences, values and life lessons of the Arab society. Some proverbs contain many experiences related to animals, which are an important element in Arab culture. The names of animals in these proverbs carry a symbolic meaning. Animals have carried various symbolic meanings in different cultures throughout history and have been used as a reflection of social values, beliefs and experiences. Similarly, the animal signs in Arabic proverbs acquire a symbolic meaning by being associated with the beliefs and experiences related to animals in Arabic culture. Semiotics is a method that examines the symbolic structure and context of signs. According to semiotic theory, the meaning of a sign is determined by the cultural context in which the sign takes place. According to Ferdinand de Saussure's theory of semiotics, a sign consists of two components: "signifier" and "signified". While the "signifier" is the sound or image that brings a concept to mind, the "signified" is the concept that this sound or image points to. Within the framework of this theory, animal signs in proverbs similarly acquire a symbolic meaning by being associated with the beliefs and experiences related to animals in Arabic culture. This study explains how animal signs are used and what meanings are attributed to animal signs through many examples of Arabic proverbs. Proverbs with animal signs were compiled and classified according to the semiotic method. These proverbs generally contain experiences about animals and animal names carry symbolic meanings. By analyzing the meanings of animal signs in Arabic proverbs from a semiotic perspective, the importance of animal symbolism in Arabic culture is emphasized. The semiotic method was used to analyze the deep meanings of proverbs containing animal signs and to understand animal symbolism in Arabic culture. In this way, it becomes possible to analyze the deep meanings of proverbs and to understand animal symbolism in Arabic culture. This study will shed light on both researchers who want to understand the depth of proverbs and those who are interested in Arabic culture and symbolism. The main purpose of the study is to reveal the symbolic meanings of animal signs in Arabic proverbs and to show the place of these symbols in Arabic culture. Accordingly, the concepts of sign, signifier and signified in proverbs were analyzed based on Saussure's semiotic theory. The study was designed using the case design model of qualitative research approach. As the research material, dictionaries of proverbs compiled from different sources were used. As these sources include proverbs from different parts of the Arab world, the study provides a broad cultural perspective. In the analysis process, the animal signs in each proverb were carefully analyzed and their symbolic meanings were determined. In the analysis process, the animal signs in the proverbs and their semiotic features were analyzed. As a result of the study, the deep meanings and symbolic structures of proverbs were revealed and it was emphasized that proverbs are a linguistic and cultural heritage. It is important to protect this heritage and pass it on to future generations. It has once again been revealed that proverbs are important linguistic and cultural tools reflecting the ways of thinking, values and cultural heritage of societies. In this context, the semiotic analysis of proverbs offers a rich research area both linguistically and culturally. As a result of the study, it was revealed that animal signs used in Arabic proverbs have multi-layered and rich symbolic meanings. These symbols appear frequently in proverbs and reflect the values and beliefs of the Arabic language and Arabic culture. The symbolic meanings of animal signs are shaped not only by their physical characteristics, but also by the myths, legends and religious texts associated with these animals. For example, in Arab culture, the camel is considered a symbol of strength, patience and endurance. In

this context, proverbs about camels emphasize the physical endurance of this animal and its ability to adapt to harsh conditions. Therefore, proverbs are recognized as important linguistic elements that include not only a cultural accumulation but also structural and semantic features of the language. Examining these two dimensions of proverbs together reveals that language and culture are inseparable.

Keywords: Arabic Language and Literature, Arabic Proverbs, Semiotics, Animal Signs, Arabic Culture.

Arap Atasözlerinde Hayvan İmgeleri: Göstergebilimsel Bir Çalışma

Öz: Atasözleri, genellikle deneyim, gözlem ve bilgelik temelinde oluşmakta, kültürel mirasın önemli bir parçası olarak kabul edilmekte ve genellikle kısa ve özlü ifadeler olarak kullanılmaktadır. Atasözleri, Arap dili ve kültüründe önemli bir yere sahiptir. Arap atasözleri, Arap toplumunun düşünce yapısını, yaşam biçimini, ahlaki değerlerini ve kültürel mirasını yansıtan önemli bir unsurdur. Bu atasözleri, genellikle Arap toplumunun ortak deneyimlerini, değerlerini ve hayat derslerini yansıtan kısa ve özlü ifadelerdir. Bazı atasözleri, Arap kültürü için önemli bir unsur olan hayvanlarla ilgili birçok tecrübeyi içermektedir. Bu atasözlerindeki hayvan adları, sembolik bir anlam taşımaktadır. Hayvanlar, tarih boyunca farklı kültürlerde çeşitli sembolik anlamlar taşımış ve toplumsal değerlerin, inanışların ve tecrübelerin bir yansıması olarak kullanılmıştır. Arap atasözlerinde yer alan hayvan göstergeleri de benzer şekilde, Arap kültüründeki hayvanlarla ilgili inanış ve tecrübelerle ilişkilendirilerek sembolik bir anlam kazanmaktadır.

Göstergebilim, göstergelerin sembolik yapısını ve bağlamını inceleyen bir yöntemdir. Göstergebilim kuramına göre, bir göstergenin anlamı, göstergenin içinde yer aldığı kültürel bağlama göre belirlenir. Ferdinand de Saussure'un göstergebilim teorisine göre, bir gösterge "gösteren" ve "gösterilen" olmak üzere iki bileşenden oluşur. "Gösteren" bir kavramın zihinde canlanmasını sağlayan ses veya imge iken, "gösterilen" ise bu ses veya imgenin işaret ettiği kavramdır. Bu kuram çerçevesinde, atasözlerindeki hayvan göstergeleri de benzer şekilde, Arap kültüründeki hayvanlarla ilgili inanış ve tecrübelerle ilişkilendirilerek sembolik bir anlam kazanmaktadır. Bu çalışmada birçok Arap atasözü örneği üzerinden hayvan göstergelerinin nasıl kullanıldığı ve hayvan göstergelerinin hangi anlamlarla yüklendiği açıklanmaktadır. Hayvan göstergelerinin yer aldığı atasözleri göstergebilimsel yönetime göre derlenmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu atasözleri, genellikle hayvanlarla ilgili tecrübeleri içermekte ve hayvan adları sembolik anlamlar taşımaktadır. Arap atasözlerinde yer alan hayvan göstergelerinin anlamları göstergebilim bakış açısıyla incelenerek, Arap kültüründeki hayvan sembolizminin önemi vurgulanmaktadır. Hayvan göstergeleri içeren atasözlerinin derin anlamlarını çözümlmek ve Arap kültüründeki hayvan sembolizmini anlamak amacıyla göstergebilimsel yöntem kullanılmıştır. Bu şekilde, atasözlerinin derin anlamlarını çözümlmek ve Arap kültüründeki hayvan sembolizmini anlamak mümkün hale gelmektedir. Bu çalışma, hem atasözlerinin derinliğini anlamak isteyen araştırmacılara hem de Arap kültürü ve sembolizmiyle ilgilenenlere ışık tutacak niteliktedir. Araştırmanın temel amacı, Arap atasözlerindeki hayvan göstergelerinin sembolik anlamlarını ortaya koymak ve bu sembollerin Arap kültüründeki yerini göstermektir. Bu doğrultuda, atasözlerinin içindeki gösterge, gösteren ve gösterilen kavramları Saussure'un göstergebilim teorisine dayanılarak analiz edilmiştir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımının durum deseni modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırma materyali olarak, farklı kaynaklardan derlenen atasözleri sözlükleri kullanılmıştır. Bu kaynaklar, Arap dünyasının farklı bölgelerinden atasözlerini içerdiği için, çalışma geniş bir kültürel perspektif sunmaktadır. Analiz sürecinde, her bir atasözündeki hayvan göstergeleri dikkatle incelenmiş ve bu göstergelerin sembolik anlamları belirlenmiştir.

Analiz sürecinde, atasözlerindeki hayvan göstergeleri ve göstergebilimsel özellikleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda, atasözlerinin derin anlamları ve sembolik yapıları ortaya konmuş

ve atasözlerinin dilbilimsel ve kültürel bir miras olduğu vurgulanmıştır. Bu mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması önem arz etmektedir. Atasözlerinin, toplumların düşünce biçimlerini, değerlerini ve kültürel miraslarını yansıtan önemli dilbilimsel ve kültürel araçlar olduğu bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Bu bağlamda, atasözlerinin göstergibilimsel analizi, hem dilbilimsel hem de kültürel açıdan zengin bir araştırma alanı sunmaktadır. Çalışma sonucunda, Arap atasözlerinde kullanılan hayvan göstergelerinin çok katmanlı ve zengin sembolik anlamlara sahip olduğu ortaya konmuştur. Bu semboller, atasözlerinde sıkça yer almakta Arap dilini ve Arap kültürünün değerlerini ve inanışlarını yansıtmaktadır. Hayvan göstergelerinin sembolik anlamları, sadece fiziksel özellikleriyle değil, aynı zamanda bu hayvanlarla ilgili mitler, efsaneler ve dini metinlerle de şekillenmektedir. Örneğin, Arap kültüründe deve güç, sabır ve dayanıklılığın simgesi olarak kabul edilir. Bu bağlamda, develerle ilgili atasözleri, bu hayvanın fiziksel dayanıklılığına ve zorlu koşullara adaptasyon yeteneğine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle, atasözleri sadece bir kültürel birikimi değil, aynı zamanda dilin yapısal ve anlamsal özelliklerini de içeren önemli dilbilimsel unsurlar olarak kabul edilmektedir. Atasözlerinin bu iki boyutunu bir arada incelemek, dilin ve kültürün birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Edebiyatı, Arap Atasözleri, Göstergibilim, Hayvan Göstergeleri, Arap Kültürü.

Giriş

Atasözleri, uzun bir deneyim ve gözlem süreci sonunda ortaya çıkmış ve toplumda yaygınlaşmış kültürel göstergelerdir. Bunlar hem öğretici nitelikleri hem de sözlü kültürün bir parçası olarak ağızdan ağza aktarılan bilgiler olmaları nedeniyle, kültürün bir yansıması olarak da değer taşırlar. İnsanoğlunun var olduğu ilk çağlardan günümüze kadar pek çok somut eser kaybolmuş, sadece duvar resimleri ve ilkel aletler günümüze kadar gelmiştir. Ancak, onların düşünceleri hala modern dillerimizde izlerini taşımaktadır. Atasözleri, belirli bir kişiye atfedilemeyen ve genellikle çetin doğa koşulları ve olası tehlikelere karşı hazırlıklı olmayı öğütleyen eski insanların en önemli kültürel mirasıdır. Bu atasözleri, kadim atalarımızın bizlere geçmişteki deneyimleri ve bilgeliği aktarmak için kullandıkları bir yol olmuştur.¹ Atasözleri, dilin zenginleştirilmesine ve etkili ifade olanakları sunmasına katkıda bulunan önemli sözlü kültür ürünlerindedir. Ömer Asım Aksoy, atasözlerini “geniş halk kitlelerinin yüzyıllar boyunca edindikleri deneyimlerden ve bu deneyimlere dayalı düşüncelerden kaynaklandığını” belirtir. Atasözleri, ulusun ortak düşüncelerini, kanılarını ve tutumlarını ifade ederek, bize rehberlik eder.² Aynı zamanda atasözleri bir halkın kültürü ve gelenekleriyle iç içe geçmiştir. Bu nedenle, bir toplumun uzun süredir kullanılan atasözlerini inceleyerek, o toplumun öz düşünceleri ve değerleri hakkında bilgi edinebiliriz. Atasözleri, insanlar arasındaki iletişimi daha kolay ve samimi bir şekilde getirir. Atasözleri vasıtasıyla öğüt verebilir veya onlar aracılığıyla konuşmayı daha öz bir yapıya dönüştürebiliriz. Atasözleri, birçok mizahi ve hicivli öge içeren sözlü ifadelerdir. Her zaman söylemek isteneni doğrudan ifade etmek kolay olmayabilir, bu nedenle mizah ve hiciv anlamı barındıran bir atasözü kullanmak o bağlamda daha uygun olabilir. Atasözleri, olumsuz davranışlar hakkında farkındalık yaratmak ve insanları doğru davranışlara yönlendirmek gibi önemli işlevlere de sahiptir.

Dil, belirli kurallar ve düzenlemelerle şekillenen insanların veya insan topluluklarının tüm deneyimlerinin bir birikimini temsil eden kültürel bir mirastır. ³ Her kültürün kendine özgü bir dili vardır ve bu dil, o toplumda ve kültürdeki değerleri ve özellikleri iletir. İnsanlar bilhassa nesnelere

¹ Esat Ayyıldız, “Arapça, Türkçe ve Kazak Dillerindeki Ortak Atasözleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, *International Congress of Kazakhs History, Culture and Language: Full Texts Book*, ed. Osman Kabadayı (Ankara: IKSAD Global Publishing House, 2021), 56-58.

² Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1998), 36.

³ Süheyla Bayrav, *Yapısal Dilbilim* (İstanbul: Multilingual, 1998), 43.

ve sözcüklerin sembolik anlamını keşfederek atasözlerini meydana getirmiştir. Bunların içinde hayvanlar üzerinden oluşturulan atasözleri gibi bazı atasözleri, insanların geçmiş tecrübelerini incelemek için önemli bir kaynak olabilir.

1. Araplarda Atasözleri

Araplar; atasözü kavramının karşılığı olarak “ أمثال ج مثل (mesel, çoğulu emsal) ” kelimesini kullanmışlardır.⁴ Bu mesel terimi hem deyim hem de atasözü terimlerini barındırmaktadır. Ancak deyimleri, atasözlerinden ayıran en önemli özelliklerden biri, deyimlerin herhangi bir nasihat ve tavsiyeye açık olmamalarıdır. Mesel sözcüğü de deyim kavramını tam anlamıyla karşılamaz çünkü deyimler durum tespiti yapar, öneri vermez. Atasözleri ise konuşmalarımıza değer katmak, anlatımımızı kuvvetlendirmek ve uzun bir açıklamayla anlatılması gereken sözleri az kelimeyle özlü bir şekilde sunar.⁵ Atasözleri, birtakım anlamsal ve şekilsel özellikleriyle diğer söz çeşitlerinden ayrılır. Bu özellikler arasında, lafzı kısa ve anlamı doğru olması, yaygın ve anonim olması, formunun (zamirlere göre) değişmez ve klişe söz niteliğinde bulunması yer alır.⁶ Atasözleri, yaygın bir şekilde kullanıldığından, toplumda ortak bir anlamı ve kullanımı olan bir dil aracı haline gelirler. Ayrıca, genellikle nesilden nesle aktarılan anonim sözler olduğundan, geçmiş kuşakların bilgi ve deneyimlerini gelecek kuşaklara aktarmakta da önemli bir rol oynarlar. Bunun yanı sıra, atasözlerinin kısa ve özlü olmaları, insanların kavramları kolaylıkla hatırlamalarına yardımcı olur. Arap şiiri, Cahiliye dönemi ve İslami dönemde mesellerin gelişip çoğalmasında önemli bir etkiye sahipti. Şiir mısralarında ve beyitlerde sıklıkla hikmet ve güzel sözlere yer verilmesi, mesellerin toplum arasında sıkça kullanılır hale gelmesine vesile olmuştur. Bu sebeple, Arap şiiri, mesellerin kültürel miras olarak aktarılmasında ve toplumda yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Arap kültürü ve bedevi hayat tarzının ayrılmaz bir parçası olan hayvanlar, dilde ve edebiyatta da yerini almıştır. Arap yarımadasındaki biyoçeşitlilik ile o bölgede yaşayan insanların dili arasında doğrudan bir ilişki vardır. Toplumlar, etraflarını çevreleyen doğal ve kültürel faktörlerin etkisiyle dil ve kültürlerini oluştururlar. Özellikle çöl ikliminin sert koşullarına rağmen, Arap bedevilerinin dil ve kültürlerini oluştururken bölgedeki biyoçeşitlilikten büyük oranda yararlandıkları görülmektedir. Nitekim İslam'ın yayılmasıyla birlikte özellikle kuzeye ve batıya doğru yayılan coğrafyayla birlikte, mesel kültürüne önceden Arap yarımadasında yaşayan Araplar tarafından bilinmeyen bazı unsurların dâhil olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır. Hayvan isimlerini konu alan mesellerin birçok dil ve kültürde benzer yapıda ve anlamda kullanıldığı görülebilir. Çoğunlukla meselerde teşbih sıkça kullanılan bir sanattır. Meselerde hayvanlar, bitkiler, doğa olayları veya insan davranışları gibi çeşitli nesnelere, bir başka nesne veya olayla benzetilerek kullanılır. Bu da insanların ortak algılarının ve hayvanların insan kültüründe oynadığı rolün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çünkü insanoğlu, dil kullanımı ile doğadan ayrılarak, toprağı işleyebilme ve alet yapabilme kabiliyetiyle de doğaya bağımlılık gösteren bir varlıktır. Bu nedenle, insanın doğa ile olan ilişkisinin temelinde doğaya olan bağılılığı yer almaktadır. Nitekim insanoğlu, doğanın sunduğu kaynakları kullanarak hayatını sürdürür, doğanın koşullarıyla şekillenir ve kaçınılmaz olarak doğayla sürekli iletişim ve etkileşim halindedir.

Hayvanlar, insanlık tarihi boyunca insanlar için önemli bir yere sahip olmuştur. İnsanlar, hayvanları avlayarak yiyecek elde etmiş, hayvanlarla birlikte çalışarak tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapmış, hayvanlardan giyim ve barınak gibi temel ihtiyaçlarını karşılamıştır. Ayrıca hayvanlar, insanların kültürel hayatında da önemli bir yer tutmuştur. Dini ayinler, efsaneler, hikâyeler ve atasözleri gibi birçok kültürel öğede hayvanlar yer almaktadır. Özellikle Arap

⁴ Erdiç Doğru, *Dilin Derin Devleti Deyimler* (Ankara: Fecr Yayınları, 2011), 17.

⁵ Erdiç Doğru, “Kur'an Deyimlerinin Semantik Analizi”, *Eskiye* 27 (Kasım 2013), 79-102.

⁶ Koç, C. Turgut, “Necîb Mahfûz'un Midak Sokağı Romanındaki Atasözlerinin Çeviride Eşdeğerlik Açısından Değerlendirilmesi”, *Nüsha* 18/46 (2018), 123-142.

kültüründe hayvanların insanların yaşamında büyük bir yeri vardır. Arap bedevileri, develeri sayesinde çöllerde hayatta kalmışlar ve onlara büyük önem vermişlerdir. Arap kültüründe develer kadar atlar da önemlidir ve onlar da çöllerde yaşamı kolaylaştırmıştır. Arap kültürüne özgü atasözleri de bu hayvanlar üzerinden oluşmuştur. Hayvan teması, sadece Arap kültüründe değil, dünya kültüründe de önemli bir yer tutar. Bu atasözleri, hayvanların güçlü veya akıllı özelliklerine vurgu yaparak, insan davranışlarına benzetilmiştir. Böylelikle, hayvanlar insanlar için hem doğal kaynaklar hem de kültürel göstergeler arasında yer almıştır.

Hayvanlar insanlar için kültürlerin doğuşu ve gelişimi açısından önemli bir konudur. İnsanlar, aynı zamanda onların güçlerinden ve özelliklerinden ilham alarak onları sanat, edebiyat ve felsefe gibi alanlarda da kullanmışlardır. Bu nedenle, atasözleri gibi birçok dilsel ve sanatsal öge de hayvanları konu almaktadır. Hayvanların insanlar için önemi, sadece atasözleriyle sınırlı değildir. Birçok kültürde hayvan göstergeleri, toplumun değerlerini, inançlarını ve ideallerini yansıtır. Örneğin, Hinduizm’de inek kutsal bir hayvandır ve ona zarar vermek büyük bir günah olarak kabul edilir. Aynı şekilde, Kuzey Amerika yerlileri arasında bizon, güç, dayanıklılık ve sadakat sembolüdür. Bu nedenle, hayvanların insanlar için önemi ve sembolik anlamları çok çeşitlidir ve bu anlamlar atasözleri gibi dilimizdeki birçok ifadeye yansımıştır. Hayvan teması, kültürlerin doğuşu ve gelişimi açısından önemli bir konudur ve insanların doğayla kurdukları ilişkinin bir yansımasıdır.

Arap toplumlarında hayvanlar genellikle saygı gören varlıklar olarak kabul edilir. İslam inancında da hayvanların korunması ve iyi muamele görmesi teşvik edilir. Özellikle Kurban Bayramı’nda hayvanların kesilmesiyle ilgili düzenlemeler getirilmiş ve hayvanların acı çekmemesi için gerekli önlemler alınmıştır. Arap kültüründe bazı hayvanlar özel bir yere sahiptir. Örneğin, develer çölde yaşayan bedevi toplumlarının temel geçim kaynağıdır ve hayatta kalmalarını sağlayan bir araç olarak kullanılırlar. Bu nedenle, deveye ayrı bir saygı gösterilir ve bazı atasözlerinde deveye özel bir yer verilir.

Atasözleri, içerdikleri sözcükler ve ifadelerin ötesinde, genellikle bir düşüncüyü, bir öğüdü veya bir durumu sembolik olarak ifade eden göstergibilimsel özelliklere sahiptir. Bu göstergibilimsel özellikler, atasözlerinin anlamını açıklamaya ve zenginleştirmeye yardımcı olur. Bu özelliklerden bazıları şöyledir:

Metaforlar: Atasözleri, genellikle metaforlarla doludur. Bir metafor, bir nesneyi veya durumu sembolik olarak başka bir şeyle ilişkilendirerek ifade etmektir. Örneğin, “Çivi çiviye söker” metaforu, güçlü bir şeyin kendisi kadar güçlü olan başka bir şeyle etkisiz bırakılmasını göstermektedir.

Teşbihler: Atasözlerinde, teşbihler sık sık kullanılır. Teşbih, bir şeyi sembolik olarak bir başka şeye benzetmektir. Örneğin, “Hızır gibi yetişmek” benzetmesi, hızlı davranarak bir duruma zamanında müdahale etmeyi göstermektedir.

Mecazlar: Atasözleri, mecazlarla da ifade edilir. Bir mecaz, bir kelime veya ifadenin gerçek anlamından sıyrılarak farklı bir anlamda kullanılmasıdır. Örneğin, “Güneş balçıkla sıvanmaz” mecazı, dürüstlüğü ve açık sözlülüğün önemini göstermektedir.

Kinayeler: Atasözleri, kinayelerle de sık sık kullanılır. Bir kinaye, sözcüğün hem gerçek hem de mecaz anlamında kullanılması olarak ifade edilir. Örneğin, “Eline kazma kürek almak” kinayesi hem gerçek anlamıyla hem de çalışmak ve çaba göstermek gerektiğini gösterebilir.

2. Göstergibilimin Tanımı

Göstergibilim, her türlü biçim, işaret, nesne, olgu ve sözcük gibi göstergelerin yapısını, kullanımını ve anlamını inceleyen bir disiplindir. Gösterge ise genellikle kendisi dışındaki bir şeyi temsil eden ve bu temsil ettiğinin de yerini alabilecek özellikte olan nesne ve olgulardır.⁷ Göstergibilim, insanların kullandığı işaret ve göstergelerin anlamlarını ve kullanımlarını anlamaya çalışır. İnsan davranışlarının, dilin ve kültürün göstergeler yoluyla nasıl anlamlandırıldığına

⁷ Mehmet Rifat, *Göstergibilimin Abc’si* (İstanbul: Simavi Yayınları, 2014), 11.

odaklanır. Bu disiplin, dil, işaretler, semboller, imgeler, sesler ve renkler gibi farklı gösterge türlerini inceler. Göstergebilim, semiyotik olarak da adlandırılmaktadır. Bu yöntemle, belirli bir metin veya kelime grubunun sembolik yapısı ve anlamları incelenir. Atasözleri de sembolik bir yapıya sahip olduğundan, göstergebilim yöntemiyle incelenebilirler. Atasözlerinin göstergebilimsel analizi, söz konusu atasözünün sembolik yapısını, kullanılan göstergelerin anlamlarını ve bu göstergelerin kültürel bağlamda nasıl işlev gördüğünü ortaya çıkarabilir. Örneğin, bir hayvan atasözü göstergebilimsel olarak incelendiğinde, hangi hayvanın kullanıldığı, bu hayvanın sembolik anlamı, atasözünün bağlamı ve kültürel geçmişi gibi unsurlar ele alınabilir. Atasözleri genellikle kısa ve özlü oldukları için, göstergebilimsel analizle bu sözlerin altında yatan daha derin anlamlar keşfedilebilir.

Göstergebilimsel analiz, dilbilim, edebiyat, iletişim, kültür, sanat ve sosyal bilimler gibi disiplinlerde kullanılabilen bir yöntemdir. Bu yöntem, göstergelerin anlamlandırılmasına odaklanır. Göstergeler, dildeki kelimeler, semboller, görsel imgeler gibi anlamlı işaretlerdir. Göstergebilimsel analizde, belli bağlamlarda işaretlerin nasıl meydana geldiği veya nasıl bir anlam uyandırdığı incelenir.⁸ Bu yöntemde, bir gösterge veya sembolün anlamı, çevresel faktörler, kültürel normlar ve kişisel deneyimler tarafından etkilenir. Atasözleri de kültürel ve toplumsal normlar tarafından şekillendirilen sembolik ifadelerdir. Atasözlerinin göstergebilimsel analizi, atasözlerinin metinsel özelliklerini, semantik ve pragmatik özelliklerini, kültürel bağlamını ve kullanıldığı iletişim durumlarını inceleyebilir. Bu analiz, atasözlerinin anlamlarını ve kullanım alanlarını daha iyi anlamamızı sağlayabilir. Örneğin, “Ağaç yaşken eğilir” atasözünün göstergebilimsel analizi, atasözünün semantik anlamını (genç yaşta öğrenilen davranış kalıplarının insanların hayatını belirlediği), pragmatik anlamını (bu atasözünün, insanların çocukluk dönemlerinde iyi davranışlar öğrenmelerinin önemini vurgulamak için kullanıldığı), atasözünün kültürel bağlamını (bu atasözünün Türk kültüründe yaygın olarak kullanıldığı) ve atasözünün iletişim durumlarını (örneğin, ebeveynlerin çocuklarına iyi davranışlar öğretmek için kullanabileceği) inceleyebilir.

Göstergebilimsel yaklaşım, atasözlerinde kullanılan göstergelerin, imgelerin ve söz öbeklerinin anlamsal ve semantik özelliklerinin incelenmesine olanak sağlar. Bu yöntem, atasözlerinin sadece yüzeysel anlamlarını değil, aynı zamanda bu atasözlerinin temelinde yatan kültürel ve sosyal anlamları da keşfetmemizi sağlar. Örneğin, Arap atasözlerinde sıklıkla kullanılan hayvan göstergeleri, Arap kültüründe özellikle erkeklik, cesaret, sadakat, güç ve zafer gibi değerleri temsil eder. Göstergebilimsel yöntem, bu sembollerin nasıl kullanıldığını ve neden seçildiğini inceler ve bu sembollerin kültürel ve sosyal boyutlarını ortaya çıkarmaya çalışır. Bu sayede, atasözlerinde kullanılan kelimelerin ve söz öbeklerinin birbirleriyle nasıl bağlantılı olduğunu ve bu bağlantıların anlamsal ve kültürel bağlamlarını anlamaya çalışır. Göstergebilimsel yaklaşım, atasözlerinin sadece dilbilimsel bir yapı olmadığını, aynı zamanda kültürel bir mirasın da önemli bir parçası olduğunu ortaya koyar.

Göstergebilimde gösteren ve gösterilen kavramları, Ferdinand de Saussure tarafından geliştirilmiştir. Bir gösterge, bir gösteren ve bir gösterilenden kurulur. Nitekim, gösterge Saussure'ün çalışmaları sayesinde bilimsel bir disiplin olarak kabul edilen göstergebilim kapsamında tanımlanmaya başlanmıştır.⁹ Gösteren, sembolün algısal, somut ve fiziksel bileşenidir. Yani, gösteren, bir kelimenin veya işaretin sesli veya yazılı biçimidir. Diğer yandan, gösterilen, sembolün çağrıştırdığı anlamdır ve bir nesne olmayıp anlamsal bir tasarımdır.¹⁰ Gösterilen, göstergeyi kullananın ondan anladığı şeydir. Gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki, dilsel göstergelerin nedensiz olmasını sağlamaktadır.¹¹ Saussure'a göre, gösteren ve gösterilen arasında bir ilişki vardır

⁸ Hurşide Kübra Özkan Kunduracı - Neslihan Avcı, “Neslihan, Türk Atasözlerinde Çocukluk: Göstergebilimsel Bir Bakış”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 9/1 (2020), 26-47.

⁹ Mark Gottdiener, *Postmodern Göstergeler*, haz. Ülkü Doğanay-Erdal Cengiz (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2005), 16.

¹⁰ Roland Barthes, *Göstergebilim İlkeleri*, çev. Mehmet-Sema Rifat (Ankara: Kültür Bakanlığı, 1979), 26.

¹¹ Mehmet Rifat, *Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları* (İstanbul: Düzlem Yayınları, 1990), 17.

ve bu ilişki tamamen dilbilgisel ve toplumsal bir yapıdır. Çünkü gösteren ile gösterilen arasındaki bağ, toplumsal uzlaşmaya dayanan keyfi bir ilişkidir.¹² Yani bir kelimenin veya işaretin göstereni ve gösterileni, o kelime veya işaretin kullanıldığı toplum ve kültürel bağlam tarafından belirlenir. Bu nedenle, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişki sürekli olarak değişebilir, farklı toplumlar ve kültürler arasında farklılık gösterebilir. Saussure dili, belirli bir zaman diliminde eşzamanlı, kendi içinde tutarlı ve özerk bir sistem olarak incelemeyi istemiştir.¹³ Ona göre gösteren ve gösterilen kavramları, göstergebilimin temel öğeleridir ve semiyotik disiplini içinde yer alan bir alan olarak işaretlerin analizini yapmaktadır. Dilde bir göstergenin, diğerlerinden farklılaşmasını sağlayan unsur, onu tanımlayan ve benzerlerinden ayıran özelliğidir.¹⁴ Gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyi anlamak, dilbilimsel ve kültürel analizlerde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımının durum deseni modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Araştırmacı, bu modelle birlikte çeşitli veri toplama yöntemlerini kullanarak kapsamlı ve ayrıntılı bilgi toplamaktadır. Bu çalışma da hayvan göstergelerinin geçtiği atasözlerine yoğunlaşmıştır. Çalışmadaki veriler ise doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Çalışma materyali sıkça kullanılan ve kaynak gösterilen sözlüklerden belirlenmiştir. Bu veriler ışığında Mahmud İsmail Sini ve arkadaşları tarafından yazılan Mu'cemu'l-Emsâli'l-'Arabiyye ve Numan Yazıcı tarafından yazılan Atasözleri ve Deyimler adlı kitaplar çalışma materyalini oluşturmuştur. Araştırmanın hedefine uygun olarak, ilgili durumları yansıtan atasözlerinin seçimi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Bu bağlamda, seçilen atasözlerinde hayvan göstergelerinin yer alması dikkate alınmıştır. Analiz sürecinden sonra çalışma materyalinde 69 atasözü yer almıştır. Verilerin analizine başlamadan önce, belirlenen sözlüklerden seçilen atasözleri açıklamalarıyla birlikte elektronik ortama aktarılmıştır. Veri analizi için, göstergebilim ve içerik analizi harmanlanarak kullanılmıştır. Göstergebilimsel analiz, sembollerin belirli bağlamlarda nasıl oluştuğu veya ne anlama geldiğine yoğunlaşır. Göstergebilimsel yaklaşım, görünürdeki anlamların ötesine geçerek simgelerin altında yatan dolaylı anlamları gün yüzüne çıkarmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada, göstergebilim analizi süreci, belirlenen sözlüklerdeki tüm atasözleri ve açıklamalarının okunmasıyla başlamıştır. Hayvan göstergelerinin geçtiği atasözleri belirlenmiş ve gösterge, gösteren düz anlam, gösterilen ve yan anlam sistematığıne göre irdelenmiştir. Bu analiz yöntemiyle, atasözlerinin hemen açığa çıkmayan gizli kalmış yönleri incelenerek, örneklerin yüzeydeki anlamlarının ötesinde kalan derin manalar ve altlarında yatan dolaylı anlamlar meydana çıkarılmaya çalışılmıştır.

Göstergebilimsel analiz sonucunda elde edilen bulgular ve hayvanlarla ilgili yapılan araştırmalar temel alınarak, atasözleri için kategoriler belirlenmiş ve göstergebilimsel analiz tabloları kullanılarak kodlar oluşturulmuştur. Analiz sonuçları tablolarda gösterilmiştir.

Bu bölümde, araştırmanın hedeflerine uygun olarak seçilmiş olan atasözleri, göstergebilim ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiş ve elde edilen sonuçlar tablolara aktarılmıştır.

Tablo 1:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
	لا بد دون الشهد من إبر النحل ¹⁵ Arı iğnesi olmadan bal elde edilmez	Bala ulaşmak için arı sokmasına dayanmak gerekir.	İstenilen şeye ulaşma yolunda acılarla ve zorluklara katlanmanın gerektiği.	İnsanın isteği her ne olursa olsun ona ulaşmak için çalışmalıdır.

¹² Berke Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri* (İstanbul: Multilingual, 1998), 80.

¹³ Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştirileri* (b.y.: İletişim Yayınları, 2009), 186.

¹⁴ Ferdinand de Saussure, *Genel Dilbilim Dersleri*, çev. Berke Vardar (İstanbul: Multilingual, 1998), 180.

¹⁵ Mahmud İsmail Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye* (Beyrut: Mektebetu Lubnan, 1992), 16.

Öneri ve Tavsiye	إذا ذكرت الذنب فأعد له العصا ¹⁶ Kurdu an çomağı hazırla	Çoban kurdun geldiğini gördüğünde ona ve sürüsüne zarar vermesin diye esasını hazır eder. Kurdu korkutarak kovar.	Gaflete düşmeksizin her an her şeye hazır olunmasının gerektiği.	Kötü amaçları olan kişilere karşı tedbirli olunması.
	تعد الجدي قبل أن يتعشى بك ¹⁷ Oğlak seni yemeden sen onu ye	Oğlağın büyüyip sahibine zarar vermesinden önce sahibinin onu zamanında kesmesi.	Durum zorlaşmadan önce acele edilip vaktinde tamamlanması.	İşlerin kontrol altında tutulması gerektiği.
	الثور يحمي أنفه بروقه ¹⁸ Boğa burnunu boynuzlarıyla korur	Boğa saldırı esnasında bedeni ve yüzünde en öndeki organı olan burnunu boynuzları sayesinde korur. Boğanın boynuzunu gören düşmanı ondan korkar ve kaçır böylelikle boğa kendisini korumuş olur.	Kişinin kendisini korumasına teşvik etmek.	Bir kişinin kendisini korurken dikkatli ve akıllıca davranması gerektiği.
	السنور الصباح لا يصطاد شيئاً ¹⁹ Miyavlayan kedi bir şey avlayamaz	Avını yakalarken miyavlayan kedi yerini belli eder ve avı ondan kaçır. Böylece bir şey avlayamaz.	Akıllı kimselerin emellerine ulaşma yolunda sırlarını saklamaları gerektiği ve o zaman hedeflerine ulaşacağı.	Sadece eylemsizliğin başarısızlığa değil, aynı zamanda yanlış stratejilerin de başarısızlığa neden olabileceği.
	لو كان في البومة خير ما تركها الصياد ²⁰ Baykuşun bir faydası olsaydı avcılar onu bırakmazdı.	Baykuş yenilebilen veya yararı olan bir hayvan olsaydı avcılar onu avlardı. Ancak baykuşun herhangi bir	İnsanın fayda görmediği bir şeyden uzak durması.	Hayırsız olan bir şeyden uzak durulması için yapılan uyarı.

¹⁶ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 33.

¹⁷ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 33.

¹⁸ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 34.

¹⁹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 57.

²⁰ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 97.

		faydası olmadığı için avlanmaz.		
	ذهب الحمار يطلب قرنين, فعاد مصلوم الأذنين ²¹ Eşek boynuz istemeye gider kulakları kesilmiş döner	Eşek boynuzu olan hayvanlardan boynuz istemeye gider ancak kulakları kesilmiş olarak geri döner.	İnsanın kendisine uygun olmayan bir şeyi istediğinde sahip olduğunu da kaybetmesi.	Elindekilerle yetinmeye ve kanaatkarlığa teşvik etme.
	من جاور الأسد لم يأمن بوائقها ²² Aslanı komşu edinen felaketlerinden kurtulamaz	Aslana yakın yaşayan kişi hiçbir zaman kendini güvende hissedemez. Çünkü aslan onu av olarak görür, koruma ihtiyacı hissetmez. Sonunda da aslanın zararı o kişiye dokunur.	İnsanın komşusuna dikkat etmesi, zarar verecek biriye yaklaşmaması gerektiği.	Ev alma komşu al.
	إذا تفرقت الغنم قادتها العنز الجرباء ²³ Eğer koyunlar dağılırsa onlara uyuz keçi önderlik eder	Birlik olan koyun sürüsüne güçlü koçlar liderlik eder. Ancak sürü dağılırsa ortada bir baş kalmayacağı için uyuz keçi bile sürüyü yönetebilir.	Topluluğun birlik olmayıp dağılması durumunda topluluğa güçsüz ve kalıfıyesiz birinin hükmetmesi, yönetmesi.	Birlik olmaya, parçalanmamaya davet etmek.
	العصفور المبكر يلتقط الديدان ²⁴ Sabah erken kalkan serçe solucan yakalar	Sabah erken uyanıp yiyecek aramaya başlayan serçe en çok solucanı bulur ve yer.	Sabah erkenden kalkıp çalışmaya başlayan kişilerin daha kazançlı olacağı.	İnsanın işini severek ve isteyerek yaparsa başarılı olacağına teşvik etme.
	النود إلى النود إبل ²⁵ Deve sürüleri develerden meydana gelir	Birçok deve bir araya gelince sürüler meydana gelir.	Az az toplanan nesnelere bir araya gelince çok olur.	Küçük şeylerin öneminin bilinmesi gerektiği.
	لا تحرق بيتك لإخافة الفران ²⁶ Eve giren farelerden kurtulmak için	Eve giren farelerden kurtulmak için	Küçük bir zarardan kurtulmak için büyük zarara yol	Yitirilen bir şeyi tekrar elde etmek için büyük zararları

²¹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 98.

²² Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 103.

²³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 109.

²⁴ Numan Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2003), 273.

²⁵ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 101.

²⁶ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 305.

Fareleri korkutmak için evini ateşe verme	evini yakıp evinden olma.	açmanın mantıklı olmadığı.	göze almamanın gerektiği. Pire için yorgan yakmak.
لا تغير حصانك في وسط النهر و أنت تعبره ²⁷ Irmaktan geçerken at değiştirilmez	Irmaktan atının üzerinde oturarak geçen bir kişi ırmağı henüz geçmeden atını değiştirmemelidir.	Hassas ve tehlikeli bir durum varken aynı anda başka bir işe kalkışılmaması ve değişiklik yapılmaması gerektiği.	Bir işin tam ortasında başka bir işe başlanırsa sonunda zarara uğranabilir.
لا توقظ الكلاب النائمة ²⁸ Uyuyan köpeği uyandırma	Uyanırsa ısırabilecek olan köpeği uyandırma.	Kimseye zararı dokunmayacak birini kışkırtıp kötülük yapmasına yol açma.	Uyuyan yılanın kuyruğuna basma.
لا تنخس الحصان الراغب في العمل ²⁹ Koşan ata mahmuz vurulmaz	İşini yapan atı dürtme, dehleme.	Bir kimse işini yaparken ona karışarak hızını kesme.	İşini yapan kimsenin işine karışılmaz.

Hayvan göstergeleri içeren atasözleri, Arapçada sıkça kullanılan ve genellikle tavsiye verici ya da öğüt niteliği taşıyan sözlerdir. Bu atasözleri, hayvanların davranışlarından veya özelliklerinden yola çıkarak insanların hayatında yol gösterici olabilecek öğretiler içerir. Bu öğretiler, genellikle insanların karakter gelişimi, ilişkileri, çalışma alışkanlıkları ve hayatın diğer yönleriyle ilgili olmaktadır.

Tablo 2:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Hayvanlara	الطيور على أشكاله تقع ³⁰ Kuşlar benzerlerinden etkilenir.	Kuşlar kendi türlerinden veya benzer türlerden olan kuşlardan etkilenir onlara yakın olmak isterler.	İnsanın benzediğine sempati duyması ve eğiliminin olması.	İnsanlar çevresindeki kişilerden etkilenir, onları örnek alır.
	وجدت تمر الغراب ³¹ Karga hurmasını buldu	Kargalar uçabildikleri için her ağaca ulaşabilirler bu yüzden de en güzel meyveleri yiyebilirler. Bu da	İnsanın istediği şeyi veya istediğinden de güzelini elde etmesi.	Hayal edilenin gerçekleşmesi.

²⁷ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 285.

²⁸ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 312.

²⁹ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 297.

³⁰ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 11.

³¹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 22.

Has Özellikler		onların en lezzetli ve kaliteli olan hurmayı bulup yiyebileceğini gösterir.		
	الشاة المذبوحة لا تألم السلخ ³² Kesilen koyun derisinin yüzülmesinden acı duymaz	Kesilmiş bir koyun hayatını kaybetmiştir bu yüzden de derisi yüzülürken herhangi bir acı hissetmez.	Büyük bir felaketten sonra gelen küçük felaketlerin çok etkileyici olmaması.	Büyük musibetten sonra devam eden küçük musibetlerin önemsenmemesi.
	كل كلب ببابه نباح ³³ Her köpek kendi kapısında havlar.	Köpek sahibinin evinin kapısında ve çevresinde havlayarak evi tehlikelere karşı korumaya çalışır. Ancak bu bölgeden uzaklaştığında orayı koruma ihtiyacı hissetmez ve havlamaz.	Herkesin kendi çevresinde ve kendi bölgesinde sözünün geçeceği.	Her horoz kendi çöplüğünde öter. İnsan kendi çevresinde güçlüdür.
	هذا الشبل من ذاك الأسد ³⁴ Bu aslan yavrusu bu aslandandır	Aslanın yavrusu da aslan olur.	Cesur ve ahlaklı bir babanın yine bu özelliklerde oğlunun olması, babasının yolundan giden oğlunu övme.	Çocuk babasına benzer.
	كل شاة برجلها سناط ³⁵ Her koyun kendi bacağından asılır	Koyun kesildikten sonra derisinin yüzülmesi ve parçalanması için bacağından ipe bağlanarak asılır.	Suç işleyen kişinin suçunun cezasını çekmesi.	Suç işleyen kişinin tehdit edilmesi.
	زقه زق الحمامة فرخها ³⁶ Güvercin yavrusunu ağzıyla besler	Güvercinin şefkatle yavrularını ağzından yiyecek vererek beslemesi.	Merhamet ve korumada abartılı davranılması.	Aşırı koruma ve acıma duygusuyla davranma.

³² Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 29.

³³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 57.

³⁴ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 83.

³⁵ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 106.

³⁶ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 107.

Hayvan göstergeleri içeren atasözleri, hayvanların özelliklerine atıfta bulunarak insanlara ait özelliklere dikkat çeker. Bu atasözleri, hayvanların doğalarından kaynaklanan özelliklerini ve davranışlarını yansıtarak insanların hayatındaki durumlar ve sorunlar hakkında fikirler sunar.

Tablo 3:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Hayvanların Birbiriyle İlişkileri	حينما يغيب القط تلعب الفئران ³⁷ Kedinin olmadığı yerde fareler cirit atar.	Kediler farelerin baş düşmanı olduğu için bir ortamda kedi yoksa bolca fare bulunabilir.	Korkulan kişilerin olduğu yerde onlardan çekinenlerin o kimseler olmayınca aslan kesilip istediklerini yapacağı.	Korkulan kimseler olmayınca kişilerin baş kaldıracağı.
	السماك الكبير يأكل السمك الصغير ³⁸ Büyük balık küçük balığı yer	Büyük balıklar karınlarını doymak için kendisinden küçük olan balıkları yer.	Güçlü kişilerin güçsüz kişileri ezmesi.	Hayatta hep güçlüler kazanır.
	العقرب تحككت بالأفاعي ³⁹ Akrep yılanla kapışır.	Zehirli bir hayvan olan akrep yine zehirli olan yılanla dalaşır.	Acımasız olan bir kişiye yine kendisinden acımasız olan biri yola getirir.	Dinsizin hakkından imansız gelir.
	لا بد أن تفقد ذبابة لتصيد سمكة ⁴⁰ Balık tutmak için sinek gözden çıkarılır	Oltayla balık avlamak için oltanın ucuna takılacak sinek feda edilir ki balık sineğe gelsin ve oltaya takılsın.	Büyük menfaatler elde edilebilecek durum için küçük fedakârlıklarda bulunma.	Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.
	كلب جوال خير من أسد رابض ⁴¹ Hareketli köpek yatmış aslandan daha iyidir	Köpek sürekli hareket ederek yaşadığı alanı gözetler ve korur. Aslanın ise bulunduğu alanı gözetleme ve koruma gibi bir derdi yoktur. Bu yüzden yatmayı tercih eder.	İnsanların hareket etmeleri gerektiği pasif bir şekilde beklemenin yararlı olmadığı.	Çalışkanların tembellerden üstün olduğu.

³⁷ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 293.

³⁸ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 265.

³⁹ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 270.

⁴⁰ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 292.

⁴¹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 16.

	لا يفزع البازي من صياح الكركي ⁴² Doğan turnanın ötmesinden korkmaz.	Doğan, turnadan daha iri, güçlü ve yırtıcı bir hayvan olduğu için turnanın ötüşü ve bağırişından ürkmaz.	Güçsüzlerin gövde gösterisi yapsa dahi güçlülere korkutamayacağı.	Kendine güvenen kişiyi kimse korkutamaz.
--	---	--	---	--

Atasözleri, hayvanların birbirleriyle olan alakalarından ve sosyal davranışlarından da yararlanarak insanlara dair durum tespiti yapar. Hayvanlar arasındaki ilişkiler ve sosyal davranışlar, insanların karşılaştığı durumlarda yol gösterici olabilir. Bu atasözleri, hayvanlar arasındaki ilişkilerden yararlanarak, insanların ilişkilerini ve toplumsal hayatını anlamalarına yardımcı olur. Bununla birlikte, bu atasözlerinin gerçek hayvan davranışlarından farklı olarak, metaforik bir anlamda kullanıldığı unutulmamalıdır.

Tablo 4:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Benzetme	كأن على رؤوسهم الطير ⁴³ Sanki tepelerinde kuş var	Başının üstüne kuş konmuş gibi hareket etmeden ve ses çıkarmadan durmak. Çünkü kuşlar sabit nesnelere üzerine konar herhangi bir ses veya hareket sezdiğinde tehdit olarak algılar ve oradan uçar.	İnsanın sakin ve sessiz bir şekilde durması.	Kişinin sessiz ve sakin olması.
	كالمربوط والمرعى خصيب ⁴⁴ Bağlı at ve verimli çayır gibi	Bağlı olan at çevresindeki verimli çayırı görür ancak bağlandığı halat onu tutar ve çevresindeki otlara ulaşarak onları yiyemez.	İnsanın nimetlere ve güzel şeylere ulaşabilecek durumda olup çeşitli engellerden dolayı onlara ulaşamaması.	Güzel şeylere ulaşma yolunda insanı alıkoyan bahaneler.
	كمبتغي الصيد في عريسة الأسد ⁴⁵	Aslanın yaşadığı yerde avlanmak isteyen kişi gibi.	İmkânsız bir işi yapmak isteyen kimse.	Sonunu düşünmeden hareket etmek.

⁴² Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 7.

⁴³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 12.

⁴⁴ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 30.

⁴⁵ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 75.

Aslanın evinde avlamak isteyen gibi			
مثل النعامة لا طير و لا جمل ⁴⁶ Devekuşu gibi ne kuş ne de deve	Devekuşu, kuş sayılmaz çünkü uçamaz deve de sayılmaz çünkü yük taşıyamaz.	Herhangi bir işte faydası olmayan kimse.	Bir prensip benimsemeyen bir yolu olmayan kişileri nitelemek.
أتركه ترك الطيبي ظله ⁴⁷ Onu ceylanın kendi gölgesini terk ettiği gibi terk ederim	Ceylan gölgelendiği yeri en küçük bir ses duyduğunda terk eden ve tekrar aynı yere dönmeyen tez canlı bir hayvandır.	Kişinin rahat ettiği yeri terk edip zor durumlara düşmesi veya geçimsiz kişilerin davranışları.	Eline iyi fırsatlar geçtiğinde onları değerlendirmeyen geri çeviren kimseler.
فيه ضعف عصفور و عقل أترور ⁴⁸ Onda serçe kadar beden çocuğunki kadar akıl vardır	Küçük bir serçe bedenine ancak çocuğunki kadar az bir mantığa sahip olmak.	Akılsız ahmak kimseler.	Kuş beyinli.
كالجراد لا يبقي و لا يذر ⁴⁹ Çekirge gibi geride hiçbir şey bırakmadı	Çekirgeler bir tarlaya saldırdığında her şeyi yer ve geriye hiçbir şey bırakmaz. O da geriye hiçbir şey bırakmadı her şeyi yok etti.	Bir işin çok şiddetli meydana gelmesi ve zarar vermesi.	Her şeyi silip süpürmek, yok etmek.
يسقط الطير حيث يلقط الحب ⁵⁰ Kuş sevdiği yere konar	Kuşlar hoşlandıkları, sevdikleri yerlere konmayı tercih ederler.	İnsanların da hoş buldukları kimselere ve sevdikleri yerlere yakın olmayı istemeleri.	İnsanları kibar ve nazik olmaya teşvik etme.

Benzetme yapılarak oluşturulan atasözleri, gerçek hayatta karşılaşılan durumların veya nesnelere benzetme yoluyla başka bir şeyle ilişkilendirilmesiyle oluşur. Bu atasözleri hem hayal gücünü hem de yaratıcılığı teşvik eder ve anlatılan konuların daha kolay anlaşılmasını sağlar, hayvanlara dair özelliklerle benzetme yaparak insanlara atıfta bulunur. İnsanların hayatındaki durumları, davranışları ve düşünceleri simgeleyerek farklı durumların benzerliğine vurgu yapar. Benzetmelerin yapısal olarak belirleyici olduğu atasözlerinde, hayvanlar genellikle benzetilen olarak

⁴⁶ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 101.

⁴⁷ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 207.

⁴⁸ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 123.

⁴⁹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 28.

⁵⁰ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 91.

kullanılmaktadır. İnsanlar çevrelerindeki nesnelere ve olayları, kendi benliklerine benzeterek anlamlandırma eğilimindedirler. Hayvanlar, insan davranışı ve karakter özelliklerini sembolize etmek için kullanılmaktadır. Bu nedenle, atasözleri, benzetme yoluyla insan davranışı ve karakter özelliklerinin sembolik olarak ifade edilmesi için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Tablo 5:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Karşılaşturma	أوهن من بيت العنكبوت ⁵¹ Örümcek ağından daha zayıf	Örümcek ağından daha narin ve dayanıksız.	Bir şeyin aşırı derecede zayıf ve dayanıksız olması.	Çok hassas olmak.
	أثقل رأساً من فهد ⁵² Çitadan daha sakin	Çita uykuyu çok seven sakin bir hayvandır. Kendini yormayı sevmeyen bu hayvan avının geçeceği yerlere pusu kurarak bekler ve arkasından hücum eder. Yakalayamazsa avının peşinden koşmakla kendini yormaz.	Kişinin sakin ve ağırbaşlı olması.	Çok nazlı olan kişi.
	أسرع غدرة من الذئب ⁵³ Kurttan daha vefasız	Yırtıcı bir hayvan olan kurdun avını yakalamak için sözünden dönmesi.	Vefasız ve sözünden dönen kimseler.	Vicdansız ve dönek kişi.
	أطيش من فراشة ⁵⁴ Kelebekten daha ahmak	Kelebekler ışığa doğru uçma eğilimindedirler. Gece karanlığında ateşin ışığını gördüklerinde ona doğru uçarlar ve fazla yaklaştıklarında yanarak ölürlür. Kelebeklerin bu hareketleri bazı düşüncesiz	Tehlikelerden uzaklaşmayı düşünemeyen akılsız kimseler.	Sonunu düşünemeyecek kadar saf kişi.

⁵¹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 95.

⁵² Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 112.

⁵³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 67.

⁵⁴ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 62.

		insanların ahmaklığıyla benzetilir.		
	أظلم من حياة ⁵⁵ Yılandan daha zalim	Yılan kendine bir oyuk yapmakla uğraşmaz. Başka bir hayvanın açtığı oyucu istila eder. Bu esnada da oyukta bulunan hayvana eziyet etmiş ve onu yerinden etmiş olur.	Zalim kimsenin kendisine ait olmayan şeyi işgal edip sahibinin hak ve hukukunu gözetmeden ona zulmetmesi.	Zalimin aşırı zulmetmesi.
	ألف من غراب عقدة ⁵⁶ Orman kargasından daha uyumlu	Ağaçların bolluğu sebebiyle ormana bir kere gelen karga orayı terk etmez hep orada yaşar. Ormanla uyum içinde hayatını sürdüren karga başka yere göçmez.	Dost canlısı ve uyumlu olan kişiler.	Ağırbaşlı, sorun çıkarmayan kimseler.

Karşılaştırma yapılarak oluşturulan atasözleri, iki nesneyi, hayvanı veya durumu birbirleriyle karşılaştırarak bir durum tespiti yapmak için kullanılır. Hayvanlarla ilgili durum veya özellikleri karşılaştırarak insanlara dair özelliklere gönderme yapar.

Tablo 6:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
	زقه زق الحمامة فرخها ⁵⁷ Güvercin yavrusunu ağzıyla besler	Güvercinin şefkatle yavrularını ağzından yiyecek vererek beslemesi.	Merhamet ve korumada abartılı davranılması.	Aşırı koruma ve acıma duygusuyla davranma.
	ليس له جلد النمر ⁵⁸ Kaplan derisi giydi	Vahşi bir hayvan olan kaplanın avına karşı kamufle olabilmesi için turuncu ve siyah çizgili derisi bulunmaktadır.	Kişinin düşmanlığının ve kininin ortaya çıkması.	Nezaketi bırakarak kinle saldırıya geçmek.

⁵⁵ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 68.

⁵⁶ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 110.

⁵⁷ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 107.

⁵⁸ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 109.

Duygu Belirten	الكلام المعسول يخرج الحية من وكرها ⁵⁹ Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır	Gurur okşayıcı sözlerden yılan bile etkilenir.	Gönül alıcı bir dille inatçı bir kişinin inadının yenilebileceği.	Güzlerce konuşarak çözülemeyecek sorun yoktur.
	ما طار طير و ارتفع إلا كما طار وقع ⁶⁰ Uçan hiçbir kuş yoktur ki yükselip geri inmemiş olsun	Göğge doğru yükselerek uçan bir kuş elbet bir müddet sonra inişe geçecektir. Sürekli yüksekte kalmaz.	İşi bozulan kişinin üzülmemesi, işi iyi giden kişinin de çok sevinmemesi gerektiği, işlerin değişebileceği.	Her çıkışın bir inişi vardır. Hiçbir şey sonsuza kadar zirvede kalmaz.
	الطيور البعيدة ريشها جميل ⁶¹ Uzaktaki kuşların tüyü güzeldir	Uzaktan bakılan kuşun tüylerindeki olumsuz yönler tam görülemeyeceği için güzel görünür.	Başkasının sahip olduğu şeylerin kişiye daha güzel ve kıymetli görünmesi.	Başkasının malı aynısı bizde olsa da daha güzelmiş gibi gelir.

Duygu belirten atasözleri, insanların hissettikleri duyguları ve yaşadıklarıyla başa çıkma yollarını ifade eder. Bu atasözleri, insanların hayatındaki duygu ve deneyimleri anlamalarına yardımcı olur.

Tablo 7:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Davranış	تذغ العقرب و تصأى ⁶² Akrep sokar ve bağırır	Akrep avını veya düşmanını zehriyle öldürmek için sokar ancak aynı zamanda bağırarak ses çıkarır.	Kişinin suçlu olduğu halde üstün çıkmaya çalışması.	Hem suçlu hem güçlü
	تمخض الجبل فولد فأر ⁶³ Dağ fare doğurdu	Görkemli dağlardan büyük ve kıymetli şeylerin doğması beklenirken küçük ve hor görülen farenin doğması.	Büyük gürültüye rağmen işin sonunda önemsiz bir sonucun ortaya çıkması.	Beklenmedik bir şeyin meydana gelmesi.
	جوع كلبك يتبعك ⁶⁴ Köpeğini aç bırak izinden gitsin	Sahibinin aç bıraktığı köpek yiyecek bir şeyler elde etmek için sahibi ne derse	Kötü bir insanın bir başkasını kontrol etme ve onu hâkimiyeti altına	Yanlış yolda olanları doğru yola iletmek için ders verme.

⁵⁹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 109.

⁶⁰ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 283.

⁶¹ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 296.

⁶² Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 56.

⁶³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 56.

⁶⁴ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 68.

		yapar ona uymak zorunda kalır.	alma amacıyla ona eziyet etmesi.	
لا يضرب السحاب نباح الكلاب ⁶⁵	Köpeklerin havlaması bulutların hareket etmesine etki edemez.	İnsanın güçlü olduğunda ve çalışıp çabaladığında düşmanlarından ve ona çamur atmaya çalışanlardan etkilenmemesi, hedeflediği yolda ilerlemesi.	İyi bir insanın şanını azaltmaya çalışanlar başaramaz.	
احذر الكلب الصامت و الماء الراكد ⁶⁶	Sessizce uslu duran havlamayan köpek bir anda saldırabilir. Durgun görünen sudan da timsah gibi vahşi bir hayvan çıkıp hücum edebilir.	Kişinin yumuşak görünmesine bakarak üzerine gidilmemesi gerektiği.	Sakin bir kişinin sabrını taşıran olay karşısında aşırı öfke patlaması yaşayabileceği.	
أطرق كرا إن النعام في القرى ⁶⁷	Avlanma esnasında keklige boynunu eğ teslim ol çünkü boynu senden uzun deve kuşu bile avlanır ve köylere götürülür denmesi.	Bir kişiye güzel sözler söyleyerek onu tuzağa düşürme isteği.	Bilgi sahibi olmadığı bir konuda konuşan kimseye susması için söylenmesi.	
الخيال تجري على مساويها ⁶⁸	Atların biraz eksiklikleri veya kusurları olsa da asaletleri onları koşmaya sevk eder.	Asil kimseler bazen hata yapsalar da asaletini gösterir.	Bir kişi biçim değişirse bile özü değişmez.	
لا تتفحص الحصان المهدي إليك ⁶⁹	Hediye edilen, ücret ödenmeden sahip olunan atta bir sorun var mı diye bakılmaz, bir kusur aranmaz.	Para vermeden elde edilen şeyde kusur aranmaz.	Beleş atın dişine bakılmaz	

⁶⁵ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 41.

⁶⁶ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 316.

⁶⁷ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 238.

⁶⁸ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 49.

⁶⁹ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 258.

	ذهب الحمار يطلب قرنين، فعاد مصلوم الأذنين ⁷⁰ Eşek boynuz istemeye gider kulakları kesilmiş döner	Eşek boynuzu olan hayvanlardan boynuz istemeye gider ancak kulakları kesilmiş olarak geri döner.	İnsanın kendisine uygun olmayan bir şeyi istediği takdirde sahip olduğu şeyi de kaybetmesi.	Elindekilerle yetinmeye ve kanaatkârlığa teşvik etme.
	أسد عليّ و في الحروب نعامة ⁷¹ Bana gelince aslan savaştaysa devekuşu	Muhatabına karşı gücünü ve cesaretini gösteren aslan, gücün ve cesaretin gerektiği savaş gibi durumlarda korkup kaçan deve kuşu gibi olan kişi.	Yakınlarına karşı kırıcı bir üslupla güç göstergesi yapan kişinin gerekli durumlarda korkakça davranması.	Başkalarına sabırla ona sabırsızca davranması.
	عشب و لا بعير ⁷² Ot var deve yok	Bolca otun bulunduğu yerde onu yiyebilecek bir devenin bulunmaması.	Parası olup kendine veya bir başkasına harcayıp kullanmayan kimse.	Çok cimri kişi.
	كلفتني مخ البعوض ⁷³ Benden sineğin beynini çıkarmamı istedin	Sineğin beynini başından çıkararak teslim edilmesini istemek.	Gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bir istekle görevlendirilmek.	İmkansız istemek.
	الذئب خاليا أسد ⁷⁴ Kurt tek başına aslandır	Yanında sürüsü olmadan avlanan kurt tüm gücünü kullanarak avlanmak zorundadır. Aslan tek başına avlanan ve en güçlü hayvan olarak kabul edildiği için yalnız avlanan kurt aslana benzetilmiştir.	İnsanın yardım eden kimse olmadığı zaman tek başına çıkamazlar ve sorunlarla karşı karşıya kaldığında tüm gücünü ve yeteneğini kullanacağı.	Kişinin ihtiyaç halinde içindeki asıl gücün çıkması.

⁷⁰ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 98.

⁷¹ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 93.

⁷² Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 93.

⁷³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 79.

⁷⁴ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 8.

	لا ناقة لي فيها و لا جمل 75 Ne erkek devem ne dişi devem var	Ne erkek ne dişi devesi var. Hiçbir şeyi yok.	Konuyla herhangi bir ilgi ve alakasının bulunmaması.	Herhangi bir menfaat ve çıkarın olmaması.
	الكلب النباح لا يعرض 76 Havlayan köpek ısırmaz	Havlayan köpekten çok sessiz ve sinsi duran köpeğin ısırabileceği.	Bir şey yapacak olan kişi ileri geri konuşmadan yapacağı işi yapar.	Karşısındaki kişiyi bağırarak korkutmaya çalışan kimse, büyük bir saldırıda bulunmaz.

Davranış ve eylem barındıran atasözleri, insanların eylemleri ve davranışları hakkında bilgi verir. Bu atasözleri, insanların nasıl hareket etmeleri gerektiğine dair bir ipucu ve insanların davranışlarına yönelik toplumsal beklentiyi yansıtır. Aynı zamanda insanların eylemlerine ve davranışlarına yönelik doğru seçimleri yapmalarına yardımcı olur. Bu atasözleri, insanların kararlarını ve eylemlerini yönlendirmelerinde önemli bir rol oynayabilir.

Tablo 8:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Başarı ve Görev	ضرب عصفورين بحجر 77 Bir taşla iki kuş vurmak	Bir taş fırlatarak aynı anda iki kuşun vurulması.	Bir iş yapıp iki hedefi gerçekleştirmek.	Bir işe girerek birçok faydalı sonuca ulaşmak.
	القشة التي قصمت ظهر البعير 78 Devenin kıran sırtını saman	Her hayvan gibi devenin de bir yük taşıma kapasitesi bulunmaktadır. Deveye saman çöpü ağırlığında bile kaldıramayacağı bir yük yüklenirse onu taşıyamaz.	İnsana taşıyabileceğinden fazla sorumluluk ve manevi yük yüklenirse başarısız olacağı.	Güçlü kişilerin bile aşırı yük karşısında dayanamayacağı.

Başarı ve görev anlamı taşıyan atasözleri genellikle bir durum tespiti yapmaktadır.

Tablo 9:

Kodlar	Gösterge	Gösteren Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
	من يصاحب الذئب يتعلم العواء 79	Kurtla vakit geçiren kişi ondan ulumayı öğrenir.	Ahlaksız ve kötü kişilerle arkadaşlık yapan kişiler kötü huylar edinirler.	İtle yatan bitle kalkar.

75 Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 115.

76 Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 280.

77 Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 262.

78 Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 28.

79 Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 28.

Ahlaki	Kurtla arkadaş olan ulumayı öğrenir			
	من كان دليله الغراب كان مأواه الخراب ⁸⁰ Kilavuzu karga olanın burnu pislikten kurtulmaz	Karga gibi bir hayvana uyan kişi istenmeyen sonuçlarla karşılaşabilir.	Kötü kişilerin peşinden gidenlerin sonunun kötü olabileceği.	Ahlaksızları dost edinmenin sorunlar yaşayacağı.
	سمن كلب بجوع أهله ⁸¹ Köpeğin besili olması sahibinin açlığındandır	Sahipleri aç olmasına rağmen köpekleri şişmanladı.	Bir kişinin kötü durumunun diğerinin iyi durumda olmasına neden olması.	Birinin ölmesi veya görevinden alınmasının aşağılık kişileri sevindirmesi.
	القرد قرد و إن لبس الحرير ⁸² İpek de giyse maymun maymundur	Maymuna ipekten yapılmış kıymetli bir kıyafet de giydirilse yine maymundur.	Aşağılık kişiler kıymetli elbiseler de giyse yüksek makamlara da ulaşsa özünde bir değişiklik olmaz yine aşağılıktır.	Aklı kötü olan kişiye üniforma giydirmek onu iyi bir kişi yapmaz.
	ذهب الناس و بقي التناس ⁸³ İnsanlar gitti maymunlar kaldı	İyi ve güzel olan insanlar gitti geriye çirkin ve kötü maymunlar kaldı.	Hayırlı ve asil insanların gittiği kötü ve aşağılık insanların kaldığı.	Geriye sadece kötülerin kalması.

Atasözleri hayvanların özelliklerinden ve davranışlarından yola çıkarak bazı nasihatler içerebilir. Ahlak ve iyilik ise insanlar için önemlidir çünkü bu değerler, insanların bir arada yaşamasını kolaylaştırır, insanların kendilerine ve diğer insanlara karşı sorumlu davranmasını sağlar ve toplumsal birliği güçlendirir. Bu atasözleri insanların kendileri için en iyi olanı seçmeleri, iyi huyları ve değerleri olan kişilerle arkadaşlık etmeleri gerektiğini dile getirir.

Sonuç

Göstergebilimsel bir inceleme olan bu çalışmada, Arap atasözleri içinde yer alan hayvan göstergelerinin göstergebilimsel analizi yapılmıştır. Bu incelemeye göre, hayvan göstergeleri atasözlerinde farklı sembolik anlamlar taşımaktadır ve bu sembolik anlamlar Arap kültüründeki değerler ve inançlar ile bağlantılıdır. Hayvanlarla olan etkileşim, Arapçada hayvan adlarının sıklıkla kullanımına yol açmıştır. Bu hayvan adları, dil öğeleri arasında en sık atasözlerinde kullanılmaktadır. Arap atasözlerinde hayvan adlarının kullanımının sık olduğu ve bu atasözlerinin Arap kültüründe önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Göstergebilimsel bir yaklaşımla bu atasözlerini incelemenin birçok faydası bulunmaktadır. Bu yaklaşım, atasözlerinin sembolik anlamlarını anlamamıza yardımcı olur. Atasözleri, genellikle kısa ve özlü ifadelerdir ve birçok sembolik anlam taşıyabilirler. Göstergebilimsel bir yaklaşımla, bu sembolik anlamların ortaya çıkarılması ve açıklanması mümkün hale gelir. Genel olarak belirlenen atasözlerine bakıldığında, farklı göstergelerin çeşitli hayvan

⁸⁰ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 294.

⁸¹ Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 177.

⁸² Yazıcı, *Atasözleri ve Deyimler*, 248.

⁸³ Sini vd., *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*, 20.

imgeleriyle özdeşleştirildiği görülmektedir. Bu özdeşleştirmeler, hayvanların doğası, fiziksel özellikleri ve davranış biçimleriyle ilgilidir. Aynı zamanda, bu hayvan imgelerine yalnız olumlu veya olumsuz özellikler yüklenmemiştir. Her hayvan imgesinin hem olumlu hem de olumsuz kavramlarla gösterildiği ortaya çıkmaktadır. Bu durum, insanın psikolojik olarak daimî bir değişim halinde olması ve toplumsal farklılıklar taşımasıyla açıklanabilir.

Çalışmada incelenen en geniş örneklem gruplarını oluşturan hayvan göstergeleri arasında “deve”, “at”, “aslan”, “kuş”, “köpek” ve “fare” yer almaktadır. Bu göstergeler Arap insanının günlük hayatında sıkça karşılaştığı ve yakın temas halinde olduğu hayvanlardır. Hayvan göstergelerini içeren atasözleri, bu hayvanların bazı niteliklerine atıfta bulunarak birçok durumu aktarmaktadır. Bu özellikler arasında hayvanların biçimi, karakteristik özellikleri ve hayat tarzları gibi faktörler yer almaktadır. Bu atasözleri, hayvanların bu özellikleri ile ilgili anlatılmak istenen mesajı yansıtmak için kullanılır. Atasözlerinde hayvanların bazı yanları benzetme ögesi olarak kullanılmıştır: çekirge gibi, serçe kadar örnekleri gibi. Ayrıca dile kuvvet katmak amacıyla hayvanların çeşitli fiziksel özellikleri ve davranışları da konu edilmiştir: akrep sokar ve bağıır, çitadan daha sakın, kelebekten daha ahmak, yılandan daha zalim gibi.

Atasözlerinde bu hayvan göstergelerinin kullanılması, yaşam pratiklerine yönelik öneriler ve uyarılar taşıyan iletimlerin yapıldığı bir gösterge olarak kabul edilebilir. Bu öneri ve uyarılar, insanların günlük hayatındaki deneyimlerine dayanmaktadır ve hayvan göstergeleri, bu deneyimleri sembolik bir şekilde ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu hayvan göstergelerinin sıklıkla kullanılması, atasözlerinin insanlar arasındaki iletişimi güçlendiren ve kendilerine yardımcı olan bilgileri aktarmaya yönelik işlevini göstermektedir. Arap atasözlerindeki metaforlar, Arap kültürüne ve düşünce biçimine dair önemli ipuçları barındırmaktadır. Bu metaforlar, Arap toplumunun deneyimlerini sembolik bir şekilde ifade etmekte ve kültürün değerlerini yansıtmaktadır. Atasözleri, Arap düşünce ve kültür tarihindeki farklı akımların, felsefi tartışmaların ve sosyal hayattaki deneyimlerin yansımalarını içermektedir. Bu nedenle, atasözleri, Arap düşüncesinin geniş bir yelpazesini yansıtan önemli bir kaynak olarak kabul edilebilir.

Göstergeler, kültürlerin ortak bir dilde iletişim kurmasını sağlayabilir ve farklı kültürler arasındaki farklılıkların anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle, atasözlerinin sembolik anlamlarının daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi, kültürler arası etkileşimde anlayışı artıracak ve kültürler arasında bir köprü görevi görebilecektir.

Arap kültürünün geniş bir coğrafyada bulunması ve çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, atasözlerinin sembolik anlamları farklı bölgelerde ve toplumlarda değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, gelecekte yapılacak çalışmalarda daha geniş bir veri seti kullanarak daha kapsamlı bir analiz yapılması hedeflenmelidir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, bireylerin iç dünyasında, karşılaştığı göstergeleri düşünme noktasında ve inandırıcılığını artırmak için hayvan göstergelerini yaygın bir şekilde kullandığını göstermektedir. Hayvan göstergeleri, atasözleri aracılığıyla kültür aktarımında önemli bir rol oynamaktadır. Bu göstergeler, insanların kavramsal düşünme kapasiteleri ile bağlantılı olarak kullanılmakta ve bireylerin hayatlarında karşılaştıkları durumlar hakkında değerlendirme yapmalarına yardımcı olmaktadır. Hayvan göstergelerinin insan davranışları ve karakter özellikleri ile ilişkilendirilmesi, atasözlerinin anlamını daha anlaşılır ve akılda kalıcı hale getirmektedir. Atasözleri, insanların hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri durumlara ilişkin bilgi ve öğütleri aktarırken, hayvan göstergeleri de bu öğütlerin başka bir boyuta girmesini sağlamaktadır.

Kaynakça | References

- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1998.
- Ayyıldız, Esat. "Arapça, Türkçe ve Kazak Dillerindeki Ortak Atasözleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma". *International Congress of Kazakhs History, Culture and Language: Full Texts Book*. ed. Osman Kabadayı. 56-58. Ankara: IKSAD Global Publishing House, 2021.
- Barthes, Roland. *Göstergebilim İlkeleri*. çev. Mehmet-Sema Rifat. Ankara: Kültür Bakanlığı, 1979.
- Bayrav, Süheyla. *Yapısal Dilbilim*. İstanbul: Multilingual, 1998.
- Doğru, Erdinç. "Kur'an Deyimlerinin Semantik Analizi". *Eskiye* 27 (Kasım 2013), 79-102.
- Doğru, Erdinç. *Dilin Derin Devleti Deyimler*. Ankara: Fecr Yayınları, 2011.
- Gottdiener, Mark. *Postmodern Göstergeler*. haz. Ülkü Doğanay - Erdal Cengiz. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2005.
- Koç, C. Turgut. "Necîb Mahfûz'un Midak Sokağı Romanındaki Atasözlerinin Çeviride Eşdeğerlik Açısından Değerlendirilmesi". *Nüsha* 18/46 (2018), 123-142.
- Moran, Berna. *Edebiyat Kuramları ve Eleştirileri*. b.y. İletişim Yayınları, 2009.
- Özkan Kunduracı, Hürşide Kübra- Avcı, Neslihan. "Türk Atasözlerinde Çocukluk: Göstergebilimsel Bir Bakış". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 9/1 (2020), 26-47.
- Rifat, Mehmet. *Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları*. İstanbul: Düzlem Yayınları, 1990.
- Rifat, Mehmet. *Göstergebilimin Abc'si*. İstanbul: Simavi Yayınları, 4. Basım, 2014.
- Saussure, Ferdinand de. *Genel Dilbilim Dersleri*. çev. Berke Vardar. İstanbul, Multilingual, 1998.
- Sini, Mahmud İ. vd. *Mu'cemu'l-emsâli'l-'arabiyye*. Beyrut: *Mektebetu Lubnan*, 1992.
- Yazıcı, Numan. *Atasözleri ve Deyimler*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2003.
- Vardar, Berke. *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual, 1998.